

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE BAŞSAVCILIK ve SAVCILIK ÖRGÜTLENMESİ*

1.İtalya

İtalyan Anayasası ülke başsavcılığı şeklinde bir örgütlenmeye yer vermemiş ve merkezi bir savcılık teşkilatı düşünülmemiştir. Bunda güdülen amaç ise savcılık kurumunu siyasi erklerin baskısından uzak tutmak olarak ileri sürülmüştür. Savcılık teşkilatının yargısal bağımsızlığı Anayasanın 104-105. maddeleri ile güvence altına alınmıştır. Savcılık yürütme organının temsilcisi değildir ve görevlerini yerine getirirken Adalet Bakanından talimat almaz. Dolayısı ile Adalet Bakanının savcılığın yargısal faaliyetlerine ilişkin olarak genel veya özel anlamda talimat verme, yönlendirme gibi yetkileri bulunmamaktadır. Zaten Adalet Bakanının yetkileri de Anayasanın 107. maddesinde sayılmıştır. Adalet Bakanı, disiplin sürecini başlatma ve yargının ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının en önemli görevi ülkede yargı birliğinin sağlanmasına katkı sağlamaktır.

Ülkemiz sistemine benzer şekilde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ihdas edilmiştir ve Başsavcı yargının idaresi ile ilgili en önemli kurum olan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun üyesidir. Ancak Yargıtay Başsavcısının savcılık örgütünde hiyerarşik üstünlüğü bulunmamaktadır. Yargıtay Başsavcısı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından atanmaktadır. Ancak bu atama yapılırken Adalet Bakanının da rızası alınmak zorundadır.

2.Fransa

Fransa Anayasasında ülke başsavcılığının kurulmasına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak istinaf mahkemelerinin her yargı çevresinde bir de başsavcılık tesis edilmiştir. Ayrıca Yargıtay'da Başsavcılık tesis edilmiştir. Yargıtay Başsavcılığı ile diğer savcılıklar arasında organik açıdan bir ast-üst ilişkisi bulunmamaktadır. Yargıtay Başsavcılığı dışında kalan savcılık kurumları arasında ise sıkı bir ilişki bulunmaktadır.

3.İspanya

İspanya genelinde savcılık teşkilatı bir bütün olarak görev yapmakta ve Adalet Bakanlığına bağlı olarak, bir Başsavcı tarafından yönetilmektedir. Alt derece savcılık teşkilatlarından

* Celalettin Dönmez-Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

©Her hakkı mahfuzdur.

Bu çalışmada yer alan ifade ve düşünceler yazarın şahsına ait olup, hiçbir şekilde Adalet Bakanlığı'nın resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Başsavcılığa kadar hiyerarşik bir örgütlenme vardır ve Savcılık Hizmetleri Kanununa göre alt derece üst derecedeki savcılık teşkilatının emir ve talimatlarına uymak zorundadır. Bu bağlamda Başsavcı tüm teşkilata görevle ilgili talimatlar verebilmektedir. Önemli bir husus ta Başsavcının Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen politikaları izlemek zorunda olduğu ve kamu menfaatini korumak için savcılığın gerekli tedbirleri almasını Başsavcıdan Hükümetin isteyebildiğidir. Başsavcı teşkilatının faaliyetleri ile ilgili olarak Hükümete yıllık raporlar hazırlar.

Başsavcı, Yüksek Yargı Konseyinin tavsiyesi sonrasında, Hükümetin önermesiyle Kral tarafından atanmaktadır. Bu görev için en az 25 yıllık mesleki tecrübe aranır.

4.Hollanda

Hollanda’da ülke genelinde örgütlenmiş bir savcılık teşkilatı bulunmaktadır. Hiyerarşik olarak yapılanmış bu teşkilatın en tepe noktasında Başsavcılar Kurulu (Board of Prosecutors-General) yer almaktadır. Bu teşkilat Adalet Bakanlığının sorumluluğu altında olmakla birlikte ona organik olarak bağlı değildir. Savcılar istihdam edilirken hakimlerle aynı kurallara tabidir. 19 adli bölgede savcılık şu hiyerarşi ile yapılandırılmıştır: Başsavcı, başsavcı yardımcısı, kıdemli savcı, savcı, vekil savcı ve tek hakimli davalara bakan savcı.

Bu bölge savcılarının haricinde bir de Rotterdam kentinde yerleşik olan ve özellikle organize suçlarla görevli ve yetkisi ülke genelinde geçerli olan savcılık kurumu vardır.

İlk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve organize suçlarla mücadele eden ve ülke genelinde yargı yetkisi bulunan savcılıkların arasında hiçbir hiyerarşik ilişki bulunmamaktadır. Tüm bu savcılıklar Başsavcılar Kurulunun altında görev yaparlar. Kurulun başkanı diğer tüm savcıların atanmasında yetkili olan Kraliyet tarafından atanır.

5.Yunanistan¹

Yunanistan’da savcılık teşkilatı ülke genelinde, hiyerarşik bir yapıda örgütlenmiştir. Yargılamanın her üç evresinde yani, ilk derece, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay’da savcılık tesis edilmiştir. Ancak soruşturma yapma yetkisi sadece ilk derece mahkeme savcılarındadır. Yunanistan’da ilk derece ve istinaf mahkemelerinin bulunduğu yerlerde, bu mahkemelerin yargı çevresinde görev yapmak üzere savcılıklar kurulmuştur. Bununla birlikte Yargıtay

¹ Yunanistan savcılık teşkilatına ait bilgiler www.eurojustice.org adresinden temin edilmiştir.

Başsavcısı, tüm ülke genelindeki savcılarının hiyerarşik olarak en üst otoritesidir. Başsavcı, ülke genelindeki tüm savcılara görevleri ile ilgili olarak; emir ve talimat verme, tavsiyelerde bulunma yetkisine sahiptir. Başsavcı, suçların takibi ve soruşturulması konusunda izlenecek politikanın doğru şekilde uygulanmasını gözetler. Bu doğrultuda genelgeler çıkarabilir. Yunanistan'da savcılık teşkilatı bir bütündür, yani bir savcının işlemi savcılık teşkilatının işlemidir.

1756/1989 sayılı Mahkeme Teşkilatı Kanununun 24. maddesine göre savcılık görevi bir yargısal görevdir ve mahkemelerden ve yürütme erkinden bağımsız şekilde yürütülür. Aynı Kanunun 19. maddesine göre, Adalet Bakanlığının yetkisi sadece yargının ihtiyaçlarını karşılamak anlamında genel tedbirleri almakla sınırlıdır ve hiçbir şekilde yargılamanın özüne ilişkin yetkiler kullanamaz. Adalet Bakanının bir suç hakkında soruşturma yapılmasını istemesi bunun bir istisnası olup, bu hükmün Anayasaya aykırılığı Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

6.Almanya²

Almanya'da savcılık teşkilatı aynen mahkeme teşkilatının olduğu gibi eyaletler düzenine göre oluşturulmuştur. *Her eyaletteki savcılık kurumunun yanı sıra bir de Federal Başsavcılık tesis edilmiştir.* Federal Başsavcılığın görevi, Alman Federal Devletini istinaf mahkemelerinde temsil etmek ve terör gibi önemli bazı suçların takibini bizzat yürütmektir. Federal savcılarının atanması Federal Adalet Bakanının önerisi, Parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanıca gerçekleştirilir. Eyalet savcıları, eyaletlerin adalet bakanlıkları tarafından atanmaktadır. Federal Bakanın veya eyalet bakanlarının savcılığa doğrudan talimat verme yetkisi bulunmaktadır. Savcılar kendilerinden hiyerarşik olarak üstte bulunanların talimatlarına uymak durumundadır ki bu hiyerarşide en üstte Federal Adalet Bakanı, eyalet adalet bakanı ve Federal başsavcı bulunmaktadır. Adalet Bakanı da bu durum nedeniyle Parlamento'ya savcılık teşkilatının faaliyetleri hakkında bilgi vermek durumundadır.

7.İsveç

İsveç'te savcılık teşkilatı Adalet Bakanlığına bağlı olarak çalışmakta fakat hem mahkemelerden hem de polis teşkilatından bağımsız bir yapıya sahiptir. Ülke genelinde bir başsavcılık tesis edilmiştir (Prosecutor General) ve İsveç Başsavcısı aynı zamanda Yüksek

² Almanya savcılık teşkilatı hakkında bilgiler EURO JUSTICE adlı internet sitesinden temin edilmiştir. Erişim adresi: www.eurojustice.org

Temyiz Mahkemesinin de Başsavcısıdır.³ Ülkede savcılık kurumu 4 bölgeye ayrılmış ve her bölgenin başında yine bir sorumlu savcı bulunmakta ve diğer savcılar da onun emriyle görev yapmaktadır.

Başsavcı Hükümet tarafından atanmaktadır. Hükümet Başsavcının önerisi ile yardımcılarını ve bölge başsavcılarını da atar. Diğer savcıların atanmasında yetki Başsavcıdadır.

8. İngiltere ve Galler.

İngiltere ve Galler'de savcılık teşkilatı ile mahkeme teşkilatı birbirinden bağımsızdır. Parlamento'ya karşı sorumluluğu olan Kraliyet Savcılık Ofisi bulunmaktadır. Bu ofisin başında Başsavcı (Attorney General) görev yapmaktadır. Ülke genelinde işlenen ve polis tarafından soruşturulan suçlarla ilgili davaları Kraliyet adına mahkemelerde takip etme yetkisi ve görevi bulunmaktadır.

9. Belçika⁴

Belçika'da da ülke geneli için bir Başsavcılık kurumu tesis edilmiştir. Ülkede bulunan 5 adet istinaf bölgesinin başsavcılarının bir araya gelmesi ile Başsavcılık Kurulu oluşmaktadır. 4 Mart 1997 tarihli kanun ile yasal dayanağını bulan bu Kurul suçla mücadele ve suçun takibi konusunda ülke genelinde yeknesak uygulamanın sağlanması, savcılık kurumunun bir bütün olarak iyi ve koordineli şekilde çalışması ve Adalet Bakanına çalışma alanları ile ilgili önerilerde bulunma konularında yetkiye sahiptir. ***Başsavcılık Kurulu ve tüm savcılık teşkilatı Adalet Bakanlığı'nın idaresi altındadır ve Bakanlığın talimatlarına uymakla yükümlüdür.***

Bunun haricinde ***Yargıtay'da da Başsavcılık*** bulunmakla birlikte ***bu kurumun diğer savcılık örgütleri ile hiyerarşik olarak bir üstlük ilişkisi bulunmamaktadır.***

10. İrlanda

İrlanda Cumhuriyeti'nde 1974 Suçların Takibatı Yasası uyarınca oluşturulan Başsavcılık Kurumuna atamayı Hükümet yapmaktadır. Ancak yargısal bağımsızlık nedeni ile görevden alınması atamayı gerçekleştirilen makamın inisiyatifine bırakılmamıştır. Başsavcı veya savcılık kurumunun müdürünün (Director of Public Prosecutions) Hükümet tarafından görevden alınması, ancak sağlık nedenleri ile veya mesleki kurallara uymama nedeni ile

³ İsveç Yargı Sistemi hakkında Adalet Bakanlığı tarafında hazırlanan broşür: "The Swedish Judiciary-A Brief Introduction" İnternet Erişim Adresi: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/62/91/8a92d9ff.pdf>

⁴ Belçika'nın savcılık teşkilatına ilişkin bilgiler "EURO JUSTICE" adlı internet sitesinden temin edilmiştir. Erişim adresi: www.eurojustice.org

Başyargıç, Yüksek Mahkemeden gelen bir hakim, Baş Hukuk Müşavirinden oluşan bir komitenin raporuna dayanarak gerçekleştirilir.

11. Avusturya⁵

Avusturya’da savcılık teşkilatı 1986 Savcılık Kanunu (Staatanwaltschaftsgesetz) ve bu kanunun uygulama tüzüğü uyarınca yönetilmektedir. Teşkilat anayasal statüden mahrumdur ve anayasal statü verilmesi yönünde tartışmalar süregelmektedir. Avusturya’da ülke başsavcılığı bulunmamaktadır. ***Savcılık teşkilatı hakkındaki mevzuata göre savcılık teşkilatı doğrudan Federal Adalet Bakanına bağlıdır.*** Mahkemelerin bağımsızlığının yanında savcılık teşkilatı sıkı bir hiyerarşi düzeni içinde çalışmakta ve alt dereceli savcılar üst derecedekinin ve en nihayetinde Adalet Bakanının emirlerine uymak zorundadır. İstinaf mahkemelerinde kıdemli savcılarla Yüksek Temyiz Mahkemesindeki Başsavcı arasında bir hiyerarşi bulunmamakta ve anılan bu savcılar ayırimsız şekilde Adalet Bakanı’nın direktifleri ile bağlı bulunmaktadır. Savcılık kurumunda en üst merci Adalet Bakanlığıdır ve Bakanlık suçların takibi konusunda politika belirler ve bu yönde genelgeler çıkarır.

⁵ Avusturya’nın savcılık teşkilatına ilişkin bilgiler “EURO JUSTICE” adlı internet sitesinden temin edilmiştir. Erişim adresi: www.eurojustice.org